

ლეო შენგელაია - ეროვნული იდეის პუბლიცისტი

ბრეგაძე მაია

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, თბილისი

<https://doi.org/10.52340/idw.2025.74>

აბსტრაქტი. საყოველთაოდ ცნობილია, რომ ქართული სამეცნიერო სივრცე დემოკრატიული რესპუბლიკის პერიოდის კვლევების ნაკლებობას განიცდის. ბევრი დოკუმენტი განადგურდა, დაიკარგა ან საგულდაგულოდ მიიჩქმალა საბჭოთა ცენზურის მიერ. შესაბამისად, არ გვაქვს მე-20 საუკუნის დასაწყისის პოლიტიკური ელიტის წარმომადგენლების მოღვაწეობის ამსახველი მასალა. პოლიტიკოსთა პორტრეტების შესწავლა, არამარტო წარსულის პატივგებას, არამედ თანამედროვე მკვლევართა მსოფლმხედველობისა და ცოდნის გამდიდრებასაც მოიაზრებს.

სტატიაში, 1918-21 წლების პარტიული კოლაბორაციის ფონზე, წარმოჩენილია ქართველი ესერების ეროვნული იდეა და ამ იდეის ფორმირების, პარტიის ლიდერის ლეო შენგელიას პოლიტიკური პორტრეტი. წინამდებარე ნაშრომი ინტერდისციპლინური კვლევაა, რომელიც განხორციელდა წყაროებზე დაყრდნობით, და აღნიშნული წლების საქართველოს საზოგადოებრივ-პოლიტიკური გარემოსა და სახელმწიფოებრივი დემოკრატიზაციის პროცესების ფონზე, ესერების ლიდერის მოღვაწეობას ასახავს.

კვლევა განხორციელდა საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციური პარტიის ბეჭდური ორგანოს, გაზეთ „შრომის“ პუბლიკაციებზე დაყრდნობით. პარტიული პრესის კონტენტის ფუნდამენტურმა შესწავლამ მოგვცა არამარტო კონკრეტული პიროვნების საქმიანობის ასპექტების, არამედ სახელმწიფო და საზოგადოებრივი პოლიტიკის შეფასებისა და შესაბამისი დასკვნების ჩამოყალიბების საშუალება.

1918-21 წლების პერიოდი და ისტორიული პორტრეტები უნდა დარჩეს ქართული ისტორიის, პოლიტოლოგიისა და ჟურნალისტიკის მკვლევართა მეცნიერული შესწავლა-შეფასების სტრატეგიულ მიმართულებად, როგორც ქართული კულტურული სივრცის განუყოფელი ნაწილი, ამასთან, ძალზე მნიშვნელოვანი იდეურ-მსოფლმხედველობრივი და პრობლემატური თვალსაზრისითაც.

საკვანძო სიტყვები: საქართველოს პირველი რესპუბლიკა, ქართველი ესერები, პუბლიცისტიკა, ეროვნული იდეა, ლეო შენგელაია

შესავალი

მას შემდეგ, რაც საქართველომ კვლავ მოიპოვა დამოუკიდებლობა, პირველი რესპუბლიკის სამწლიანი პერიოდის შესწავლამ სხვა ინტერესი შეიძინა. მკვლევრებს მიეცათ მოვლენების ერთმანეთთან შედარების, მათი ავთენტურად გადააზრებისა და ახლებურად შეფასების საშუალება.

1918-21 წლები თანამედროვე ისტორიკოსების მიერ ახალი ეპოქის დასაწყისადაა მიჩნეული და იმ სამწლიან პერიოდში მოღვაწე ყველა პოლიტიკურმა ფიგურამ საკუთარი წვლილი შეიტანა მის ფორმირებასა და შემდგომ არსებობაში.

საკვლეპმა პრობლემეტიკამ, 21-ე საუკუნეში, არათუ დაკარგა, არამედ ახალი აქტუელობე შეიძინე თანამედროვე ქართული სახელმწიფოს მშენებლობის პროცესში. საკვლევი თემატიკის მრავალი ასპექტიდან გამომდინარე იკვეთებე **პრობლემა**,

რომელიც 1918-21 წლების საზოგადოებრივ-პოლიტიკური სისტემის ჩამოყალიბებისა და დემოკრატიზაციის პროცესის პრესაში ასახვის დინამიკაზე დაკვირვებას გულისხმობს.

იმ პერიოდში გამოცემული ასობით ჟურნალ-გაზეთი ეხმაურებოდა ყველა პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ მოვლენას, ამიტომ ბუნებრივია, რომ თითოეულ მათგანში დომინირებს პარტიული ხედვა და ინტერესები. ჩვენი ყურადღების ფოკუსში სოციალ-დემოკრატების პარტიული ორგანო, გაზეთი „შრომა“. საკვლევი საკითხის მიზანი პარტიის ლიდერისა და მთავარი რედაქტორის ლეო შენგელაიას პუბლიკაციების თავმოყრა და მათი შესწავლის საფუძველზე ესერების მთავარი იდეოლოგიის პოლიტიკური კონტურების შექმნაა. მასალის კლასიფიცირებისა და ანალიზის შედეგად აღმოჩნდა, რომ აღნიშნულ პიროვნებას ყველა მნიშვნელოვან საკითხზე აქვს ვრცელი სტატიები, რომლებიც ხშირად რამდენიმე ნომერში იბეჭდება გაგრძელებებით, რაც მნიშვნელოვნად ასახავს ლეო შენგელაიას იდეებსა და მრწამსს და ქმნის მის პოლიტიკურ პორტრეტს.

მოცემული ნაშრომი მიესადაგა **ჯოზეფ ჰილის, ავგუსტ კერბერის, ვალტერ ბორგის** პრინციპებს, რომელთა მიხედვით ისტორიული კონტენტის შემცველი კვლევები იძლევა თანამედროვე პრობლემების გადაწყვეტის წარსულში მოძიების შესაძლებლობას. როდესაც ლეო შენგელაიას პოლიტიკურ მჭევრმეტყველებას განვიხილავდით, ჩვენთვის დასაყრდენი აღმოჩნდა **არისტოტელეს** რიტორიკა, ხოლო პუბლიკაციათა ჟურნალისტური ანალიზისას **ჰაროლდ ლასუელისა** და **ჯონ დიუის** თეორიებით ვიხელმძღვანელებთ.

კვლევის მეთოდოლოგიად განისაზღვრა **თვისებრივი მეთოდები**, რომელიც **მეორადი მონაცემების** შეგროვებით განხორციელდა.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ფორმირების პერიოდში საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერები, იგივე ქართველი ესერები მყარი პოლიტიკური პოზიციებით იმკვიდრებენ ადგილს. მიუხედავად ამისა, აღნიშნული პოლიტიკური ძალის მოღვაწეობის შესწავლას სათანადო ყურადღება არ ექცეოდა, რადგან ქართველ ისტორიკოსთა უმრავლესობა სოციალისტ-რევოლუციონერებს მაინც რუსული ზეგავლენის ქვეშ მყოფ პოლიტიკურ ძალად მიიჩნევდა. ისინი ესერებს ინტერნაციონალიზმსა და ეროვნული ნიჰილიზმის განწყობაში ადანაშაულებდნენ, რამაც დაღი დაასვა ესერული ოპოზიციის საქმიანობას.

საარქივო მასალებსა და ისტორიულ წყაროებზე დაყრდნობით დასტურდება, რომ ქართველმა ესერებმა შეძლეს და ჩამოიცილეს რუსული გავლენა, საბოლოოდ გამოეყენენ მას და 1918 წელს დამოუკიდებელი ქართული პარტია შექმნეს. მათ საქართველოს რუსეთისაგან განთავისუფლებაზეც ადრიდანვე დაიწყეს ზრუნვა. დოკუმენტურად დადასტურებული ფაქტია, რომ მათ ოფიციალური განცხადება გააკეთეს საქართველოს რუსეთისაგან ავტონომიად გამოყოფის თაობაზე (სრულ დამოუკიდებელ სახელმწიფოზე ფიქრი იმ პერიოდში წარმოუდგენელი იყო).

ასეთი განსხვავებული შეხედულებების შეჯერებისას უფრო საინტერესოა ახლებური ინტერპრეტაცია, რომელიც ეფუძნება სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საკითხების მიმართ ესერების დამოკიდებულებას ლეო შენგელაიას პუბლიკაციებზე დაყრდნობით, რასაც ესერთა პარტიული ორგანო, გაზეთი „შრომა“ ასახავს.

ქართველ ესერთა ლიდერის პოლიტიკური იმპულსი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პერიოდში

საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონური პარტიის ერთ-ერთ

დამფუძნებელ, პუბლიცისტ ლეო შენგელაიას შესახებ ძალიან მწირი ცნობები მოგვეპოვება. მკვლევარი დიმიტრი შველიძე, რომელმაც ცოტა ხნის წინ შექმნა ლეო შენგელაიას ისტორიული პორტრეტი, აღნიშნავს, რომ მისი მეტ-ნაკლებად ზოგადი სურათის აღსადგენად აქა-იქ გაბნეული ფრაგმენტული მასალის მოძიებამ და შეკოწიწებამ მოუწია. ჩვენს სტატიაში ესერთა ლიდერის პორტრეტს, ძირითადად, მისი პუბლიცისტური ნამუშევრების ანალიზით შევექმნით.

ლეო შენგელაია 1908 წლიდან რუსეთის სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის წევრი იყო. იგი თავიდანვე აქტიურ რევოლუციონერად გვევლინება. რევოლუციური საქმიანობისათვის ლეო შენგელაია დაპატიმრებულიც კი იყო და სასჯელს რუსეთის ციხეში იხდიდა. საქართველოში დაბრუნებისთანავე იგი დამოუკიდებელ ესერთა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის თავმჯდომარედ აირჩიეს. „ეს სავსებით მოსალოდნელი იყო, რადგან იგი თავის თანაპარტიელებში ეროვნული პოზიციით გამოირჩეოდა“ - წერს დიმიტრი შველიძე (შველიძე, 2022, გვ. 2).

ლეო შენგელაია ისტორიულ წყაროებში და საარქივო დოკუმენტებში როგორც დიდი თეორეტიკოსი, ისე იხსენიება. ის 1919 წლის დამფუძნებელი კრების დეპუტატი და პარლამენტში ესერთა ფრაქციის თავმჯდომარეა. არის პარტიის პროგრამის, სამოქმედო გეგმის და საყოველთაოდ ცნობილი აგრარული რეფორმის ავტორი. 1918 წლიდან (გაზეთის დაარსების თარიღი) ის სოციალ-რევოლუციონერთა პარტიული ორგანოს, გაზეთ „შრომის“ ერთ-ერთი რედაქტორია ილია ნუცუბიძესა და ივანე გობეჩიასთან ერთად. გაზეთის პუბლიცისტურ სპექტრსაც სარედაქციო კოლეგია ქმნის.

ესერთა ლიდერის სტატიები, მისი ყოველი სიტყვა და ფრაზა, ანალიტიკური ხასიათისაა. პუბლიკაციების სათაურები თვალსაჩინოა და საკითხის ძირითად აქცენტს მოიცავს. საკმარისია ტექსტის პირველი აზრები ჩავიკითხოთ, რომ ის უფრო და უფრო გვიპყრობს აქტუალობითა და საკითხისადმი სიღრმისეული მიდგომით.

ლეო შენგელაია საინტერესო მთხრობელია. პუბლიკაციებში იკვეთება მისი განათლება, ნიჭიერება, პრაგმატული აზროვნება. იგი შთამბეჭდავად ესაუბრება მკითხველს ნებისმიერი საკითხის შესახებ, მსჯელობს პრობლემის გარშემო, ეყრდნობა ფაქტებს. სტატიებში საკმაოდ გვხვდება მაგალითები წარსულიდან, ცნობილი პიროვნებების გამონათქვამები, ციტატები, რაც, საბოლოო ჯამში, დადებითად განაწყოფს მკითხველს.

გვერდს ვერანაირად ავუვლით ლეო შენგელაიას პუბლიკაციათა სერიებს გახმაურებული სიკვდილით დასჯის შესახებ.

როგორც ვიცით, საქართველოში სიკვდილით დასჯა, როგორც სასჯელის უმაღლესი ფორმა, ისტორიული წარსულიდან მოქმედებდა. საარქივო დოკუმენტაცია გვამცნობს, რომ სიკვდილით დასჯა, როგორც განაჩენი უმძიმესი ბოროტმოქმედებისათვის, საქართველოს ეროვნულმა საბჭომ 1918 წლის 5 ივლისს დააკანონა. ამ საკითხზე ოთხივე წამყვანი პარტია პოზიციონირებდა.

ლეო შენგელაიას სტატიები აღნიშნულთან დაკავშირებით ბევრ ნომერში იბეჭდება გაგრძელებებით. პუბლიკაციებიდან ჩანს ავტორის ღრმა ცოდნა. სტატიები გვაოცებს ანალიზის, დასაბუთებისა და არგუმენტაციის ხარისხით.

ავტორი სიკვდილით დასჯას წარსულის გადმონაშთად, ბოროტ ტრადიციად მიიჩნევდა. დემოკრატიული წყობა ხომ სხვა არაფერია, თუ არ ჰუმანურობა, შემწყნარებლობა და ცივილური ურთიერთობები. მაშ, რატომ უნდა ყოფილიყო საქართველოში ჯალათის ინსტიტუტი? სოციალ-დემოკრატებს ლეო შენგელაია ამ

შეკითხვით მიმართავდა და ბრალს სდებდა ანტიდემოკრატიული კანონის მიღებაში. „ჩვენ არ შეგვიძლია დავიცვათ ჩვენი სამშობლო მარტო დახვერეთით ან ჩამოხრჩობით. ის არგუმენტი, რომ უნდა დავხვერიტოთ იმის გამო, რომ სატუსაღოები არ გვაქვს, ცინიზმის უმაღლესი გამოხატულებაა (შენგელაია, 1918, გვ. 2). ლეო შენგელაიას სიტყვა სიკვდილით დასჯის შესახებ პოლიტიკური მჭევრმეტყველების ხორცშესხმულ გამოხატულებად უნდა მივიჩნიოთ. ის სრულად ფლობს არგუმენტაციის სტრატეგიებსა და რიტორიკულ ტექნიკას. „რამდენად გაამართლა ამ ინსტიტუციამ? ქვეყნის მმართველმა სოციალ-დემოკრატებმა დაკარგა თავისი არამარტო სოციალური და დემოკრატიული, არამედ კულტურული სახე. სოციალური თვალსაზრისით სიკვდილით დასჯის გამართლება და დასაბუთება შეუძლებელია“ (შენგელაია, 1919, გვ. 3).

შენგელაიას სიტყვა ყოველთვის დაფუძნებულია მყარ მასალაზე. ის არ საუბრობს, როგორც სიბრაღულითა და რელიგიური მიმტევებლობის პათოსით განმსჭვალული ჰუმანისტი. მოჰყავს ევროპული ქვეყნების მაგალითები, სტატისტიკური მონაცემები. იხსენებს ისტორიას, ადარებს, აჯამებს და იძლევა რეკომენდაციებს.

ქართველი ესერები რევოლუციის დიდი გულშემატკივარი და ქომაგები იყვნენ. რევოლუცია მათთვის არ ასოცირდებოდა ნგრევის საპირწონედ, არამედ ის ყოველგვარი დრომოჭმულის, გადაგვარებულის და გამოუსადეგარის ახლით, საზოგადოებაზე მორგებული ყოფით შეცვლის სიმბოლოდ მიიჩნეოდა. ლეო შენგელაიას სტატიებიც ამგვარი პათოსითაა გაჟღენთილი. ის რევოლუციისა და გლეხობისადმი დიდ სოლიდარობას გამოხატავდა და მისთვის მიუღებელი იყო მთავრობის პოზიცია პროლეტარიზაციის მიმართ. გლეხობის გაპროლეტარება მისთვის სიდატაკეს ნიშნავდა. სოციალ-დემოკრატებს ის კარლ მარქსის არგუმენტებით უპირისპირდებოდა.

ლეო შენგელაია საქართველოში მაცხოვრებელი ეროვნული უმცირესობის საკითხებსაც ყურადღებით ეპყრობოდა. მაგალითად, ავტორი საფუძვლიანად ეცნობა ოსეთის საკითხს, სხვადასხვა საგაზეთო სტატიისა თუ მთავრობის წევრთა გამოსვლებზე დაყრდნობით, და მხოლოდ ამის შემდეგ აქვეყნებს ვრცელ სტატიას 1918 წლის მე-14 ნომერში. ლეო შენგელაია ფაქტებზე დაყრდნობით ცდილობს აჩვენოს ქართველ საზოგადოებას, რომ ოსთა აჯანყებები ქართველთა წინააღმდეგ ბოლშევიკების დემაგოგიის შედეგად მოხდა და რომ თავად ოსებს ქართველების საწინააღმდეგო არაფერი აქვთ. ქართველთა ეროვნული მტრების მიზანმიმართულ ქმედებად მიაჩნია შენგელაიას ოსთა გამოსვლები და ბოლშევიკების ბრძოლის მთავარ იარაღად პროვოკაციას ასახელებს. ლეო შენგელაია ამ წერილით ეროვნულ-დემოკრატებს, კერძოდ გრიგოლ ვეშაპელს დაუპირისპირდა და ხმამაღლა განაცხადა, რომ საჭიროა მეტი სიფრთხილე და ზომიერება და არა ცხელი ემოციებით ლაპარაკი: „ჩვენი დემოკრატია და მისი მთავრობა ვალდებულია ძმური ხელი გაუწოდოს ოსებს. არა რეპრესიებითა და ცილისწამებით, არამედ უაღრესი ყურადღებით, თანაგრძნობითა და ყველა დემოკრატიულ მოთხოვნილებათა სრული დაკმაყოფილებით განმტკიცდება ძმობა ჩვენსა და ოსებს შორის“ (შენგელაია, 1918, გვ. 3).

ლეო შენგელაია საქართველოში მაცხოვრებელ სხვა ეთნიკურ წარმომადგენლებთანაც ანალოგიურ განწყობას ამჟღავნებს. სწორედ აქ ჩანს მისი დემოკრატიული მსოფლმხედველობა, რომელიც არანაირად არ სცილდება ეროვნულ და ქართულ კალაპოტს. „ჩვენ ღრმად გვწამს, რომ ასეთივე იქნება ჩვენი პოლიტიკა

აგრეთვე სხვა ეროვნულ უმცირესობათა მიმართ“ (შენგელაია, 1918, გვ. 3).

ლეო შენგელაია თანამედროვე მკვლევრებისათვის ერთ-ერთი პიროვნებაა, რომელიც არ მოიაზრება მხოლოდ ვიწროპარტიული აზროვნებითა და მიკერძოებული მიდგომებით. ის ობიექტური და სამართლიანი შემფასებელია. ჩვენ გავეცანით სოციალისტ-რევოლუციონერთა ყრილობების ჩანაწერებს, რომლებიც გაზეთ „შრომაში“ ქვეყნდებოდა და უნდა აღვნიშნოთ, რომ შენგელაია არ ერიდება საკუთარი თანაპარტიელების შენიშვნებსა და კრიტიკას. მაგალითად შეიძლება მოვიყვანოთ პარტიის მეორე ყრილობაზე წარმოდგენილი მისი სიტყვა, სადაც მან ესერთა ფრაქციის მუშაობა მთავრობაში კრიტიკულად შეაფასა და ივანე ლორთქიფანიძის გამოსვლებს მკრთალი და უღიმღამო უწოდა.

ლეო შენგელაიას პოლიტიკურ მოღვაწეობაზე საუბრისას მისი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პროექტი აუცილებლად უნდა მოვიხსენიოთ. ეს აგრარულ რეფორმას, იგივე მიწის სოციალიზაციას უკავშირდება.

აგრარული რეფორმის გარშემო დიდი დავა ატყდა მთავრობაში. თითოეული პარტია საკუთარ პოზიციებს მყარად იცავდა. ესერთა პარტიის ძირითად მოთხოვნად მათი პროექტის მიხედვით (ავტორი ლეო შენგელაია გახლდათ), მიწის სოციალიზაცია რჩებოდა, რის მიხედვითაც უნდა გაეთვალისწინებინათ ადგილობრივი გლეხობის ინტერესები და ეს პოზიცია საკმაოდ საღი იყო.

მიუხედავად იმისა, რომ შენგელაია და მისი თანაპარტიელები მემარცხენე ოპოზიციური ფლანგიდან ხშირად უტევდნენ ხელისუფლებას და სხვა პარტიებს, ისინი ერთ მუშტად ერთიანდებოდნენ, როდესაც საქმე ეხებოდა საქართველოს დამოუკიდებლობის საკითხს.

ძალიან მრავლისმთქმელია ლეო შენგელაიას გამოსვლა 1920 წლის სექტემბერში, საქართველოში ინტერნაციონალი დელეგაციის სტუმრობისას: „ორი წლის წინ ჩვენ ჩამოვმორდით რუსეთს, რომ უფრო ახლოს ვყოფილიყავით დიდ ევროპასთან“ (შველიძე, 2022, გვ. 5). მან აქვე ხმამაღლა აღნიშნა, რომ ევროპამ საქართველოს დამოუკიდებლობა სცნო მხოლოდ ფაქტობრივად და არა იურიდიულად, რაც ხელსაყრელ პირობებს უქმნიდა საქართველოს დამოუკიდებლობის მტრებს. ლეო შენგელაიამ ევროპელ დელეგატებს პოლიტიკურ მეგობრებთან შემდეგი სიტყვა გაატანა: „გადავცით მთელ ევროპას, რომ საქართველოს სოციალისტებს ბევრი რამ აქვთ სადაო, ბევრი რამ იწვევს მათში შეხლა-შემოხლას და უთანხმოებას, მაგრამ არის ერთი საკითხი, რომელიც დავას არ იწვევს - ეს არის საქართველოს დამოუკიდებლობა და მისი დაცვა! ჩვენ მთელი ჩვენი ძალ-ღონით ვიბრძვით ამ დამოუკიდებლობისთვის და გვწამს, რომ ამ ბრძოლაში ჩვენს გვერდით იქნება მთელი ევროპა“ (შველიძე, 2022, გვ. 5).

მნიშვნელოვანი სტატიები აქვს გამოქვეყნებული ლეო შენგელაიას სოციალიზმის დიფერენციაციისა და რელიგიური გენეზისის თაობაზე, ნათლად მსჯელობს სახელმწიფოებრივი ანარქიის გამომწვევ ფაქტორებსა და აჯანყებათა მიმდინარეობის გარშემო. პუბლიცისტი ერთნაირად კომპეტენტურია პოლიტიკურ სფეროში, აგრარულ საკითხსა და ეკონომიკურ სივრცეში, დიდი განცდით წერს მუშათა კლასის პრობლემებზე, უგულისყუროდ არ ტოვებს თავდაცვის თემას, საფუძვლიანად აქვს შესწავლილი ქვეყნის ფინანსური პოლიტიკა და მუდამ ყურადსაღებ რჩევებს აძლევს ხელისუფლებას.

მიუხედავად ამისა, ლეო შენგელაიას ბოლო გამოსვლები და ესერთა პოზიციები დღევანდელ ისტორიკოსთა ნაწილის მიერ ანტისახელმწიფოებრივ ჭრილშია განხილული. დიმიტრი შველიძე თვლის, რომ დამფუძნებელ კრებაზე ესერთა

ლიდერის ზოგიერთმა პოზიციამ მიიღო ანტისახელმწიფოებრივი სახე და მაგალითად მოჰყავს ერთა ლიგის საკითხი. სხდომაზე შენგელაია ულტრამემარცხენე თეზისებით გამოვიდა, დაგმო ერთა ლიგის იმპერიალიზმი და წინააღმდეგი წავიდა საქართველოს ამ კავშირში გაერთიანებისა. „ერთა ლიგა არის კაპიტალისტურ ქვეყანათა გაერთიანება, იქ ითრევენ პატარა ქვეყნებს, რათა დიდმა სახელმწიფოებმა მარცვონ სხვადასხვა ქვეყნები“ (შველიძე, 2022, გვ. 8).

გვესმის, რომ ამგვარი განცხადება პოლიტიკურ ელიტის უარყოფით განწყობას გამოიწვევდა, მითუმეტეს, რომ იმ პერიოდში საქართველოს მართლა არ შეეძლო ძლიერი სახელმწიფოების პროტექტორატის გარეშე თავი გადაერჩინა. მაგრამ არაფრით შეიძლება სოციალისტ-რევოლუციონერი ლიდერის აღნიშნული პოზიციის გამო მას ანტიეროვნულობა დავწამოთ. ლეო შენგელაია არ ენდობოდა ევროპულ კონსტიტუციებს. კიდევ ერთხელ აღვნიშნავთ, რომ მას ჰქონდა მიღებული უნივერსალური განათლება, საფუძვლიანად იცნობდა ყველა ქვეყნის ისტორიას და მათ ზრახვებს მათი წარსულის მიხედვით განსჭვრეტდა. ამიტომ უსამართლობა იქნება მას დავაბრალოთ, თითქოს საქართველოს მომავალს ისევ რუსეთთან ურთიერთობაში ხედავდა. მითუმეტეს, რომ ჩვენ შეგვხვდა რამდენიმე სტატია, სადაც ის გადაჭრით უარყოფს საბჭოთა მთავრობას და ასაბუთებს მის მანკიერებებს, ხსნის მის შეუთავსებლობას დემოკრატიულ ფორმებთან. როგორც ჩანს შენგელაია ეხმიანება მისი თანამედროვის, ერთ-ერთი თვალსაჩინო ქართველი მოღვაწის ზურაბ ავალიშვილის აზრსა და ოცნებას, რომელიც თითოეული ქართველი პატრიოტის დევიზი უნდა იყოს: „ჩემი სურვილი არის, საქართველო ისეთივე ძლიერი იყოს, როგორც წინად იყო: რომ არავითარი დახმარება უცხოელთა არ სჭირდებოდეს მშვიდობიანობისა და ომის დროს“ (ავალიშვილი, 1929, გვ. 1).

დასასრულ, ლეო შენგელაიას პოლიტიკური პორტრეტის შექმნის გარდა, კვლევამ საშუალება მოგვცა ერთმნიშვნელოვნად განგვესაზღვრა ქართველ სოციალისტ-რევოლუციონერთა პოზიცია. მათი მიზანი, საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის მოპოვება გახლდათ, მაგრამ ამ დამოუკიდებლობას ისინი სოციალური საკითხების პრიზმაში განიხილავდნენ.

რაც შეეხება სტატიის მთავარ პერსონაჟს, ლეო შენგელაია საქართველოს იძულებითი გასაბჭოების შემდგომ, ყველაზე საშიშ პერიოდშიც აგრძელებდა პუბლიცისტურ საქმიანობას და უშიშრად აკრიტიკებდა საბჭოთა რეჟიმის პოლიტიკურ კურსს. მისი პატრიოტიზმი, რასაკვირველია, ვერაფრით დარჩებოდა უპატიებელი. 1937 წლის 22 ივლისს იგი დააპატიმრეს, როგორც ანტისაბჭოური კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის ხელმძღვანელი და ამავე წლის 2 ოქტომბერს სამხედრო სასამართლომ მას დახვრეტის განაჩენი გამოუტანა.

განაჩენი სისრულეში 3 ოქტომბერს, ღამით მოიყვანეს. ლეო შენგელაია დახვრიტეს, როგორც ეროვნული იდეოლოგიის დამცველი და საბჭოთა წყობილების მტერი, კანონით, რომლის წინააღმდეგაც იგი მთელი თავისი ძალისხმევით იბრძოდა.

ბიბლიოგრაფია:

არისტოტელე. (1981). *რიტორიკა*. (თ. კუკავა, თარგ.) თბილისი: ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

ავალიშვილი, ზ. (1929). *საქართველოს დამოუკიდებლობა*. თბილისი: მთარგმნელის გამოცემა.

ბრეგაძე, მ. (2024). *საქართველოს პირველი რესპუბლიკის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური პროცესების რეპრეზენტაცია 1918-1921 წლების პრესაში*. დისერტაცია. თბილისი: კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი.

მაცაბერიძე, მ. (2019). *საქართველოს პოლიტიკური სისტემა*. თბილისი: ივ.ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

- სართანია, მ. (2019). სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტია საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში. ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.
- შენგელაია, ლ. (1918, აგვისტო 25). ისინი ჩვენთან არიან. *შრომა*, p. 3.
- შენგელაია, ლ. (1918, ნოემბერი 3). სიკვდილით დასჯის შესახებ. *შრომა*, p. 2.
- შენგელაია, ლ. (1919, ნოემბერი 3). *შრომა*, p. 3.
- შველიძე, დ. (2022, ნოემბერი 2). *Rondeli foundation*. Retrieved from <https://gfsis.org>
- შველიძე, დ. (2012). *გზა დასავლეთისაკენ*. თბილისი: უნივერსალი.
- ჯანელიძე, ო. (2018). საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის დეკლარაციები და ქართული პოლიტიკური სპექტრი. კრებული-ში, *ახალი ეპოქის დასაწყისი-საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა* (გვ. 28). თბილისი: კავკასიის უნივერსიტეტი.
- Borg, W. (1963). *Educational Research: An Introduction*. Michigan: D. McKay Company.
- Dewey, J. (1927). *The Public and Its Problems*. New York: Holt Publishers.
- Hill, J., & Kerber, A. (1967). *Models, Methods, and Analytical Procedures in Education Research*. Detroit, Michigan: Wayne State University Press.
- Hockett, H. (1955). *The Critical Method in Historical Research and Writing*. New York: The Macmillan Company.
- Lasswell, H. (1979). *Propaganda and Communication in World History*. Honolulu: The University of Hawaii Press.

Leo Shengelaia – A Voice for the National Idea

Bregadze Maia

Caucasus International University, Tbilisi

Abstract

It is widely acknowledged that the Georgian academic space suffers from a lack of research concerning the period of the Democratic Republic. A significant number of documents were either destroyed, lost, or deliberately suppressed by Soviet censorship. As a result, there is a dearth of material reflecting the activities of the political elite of the early 20th century. The study of political figures not only honors the past but also contributes to the enrichment of the worldview and knowledge base of contemporary scholars.

This article, against the backdrop of party collaboration during the years 1918-1921, explores the national idea promoted by the Georgian Socialist-Revolutionaries (Essers) and presents a political portrait of Leo Shengelaia, the party's leader and a prominent advocate of this idea. The present work is an interdisciplinary study based on primary sources and examines the activities of the Essers' leader within the socio-political context of Georgia during these years, as well as the processes of state democratization.

The research is based on publications from „Labour”, the official press organ of the Georgian Socialist-Revolutionary Party. A comprehensive analysis of party press content has enabled not only an in-depth understanding of the specific individual's activities but also an evaluation of state and public policy, leading to informed conclusions.

The period of 1918-1921 and the associated historical portraits should remain a strategic focus for scholarly analysis and evaluation in the fields of Georgian history, political science, and journalism. This era constitutes an integral component of the Georgian cultural sphere and holds significant ideological, worldview-related, and thematic relevance.

Keywords: *First Republic of Georgia, Georgian Socialist-Revolutionaries, political journalism, national idea, Leo Shengelaia*